

Recenzije, prikazi i primjeri dobre prakse

Međunarodni znanstveni skup Periferno u hrvatskom jeziku, kulturi i književnosti u poljskim Katowicama

O d 7. do 9. svibnja 2019. godine održan je međunarodni znanstveni skup pod nazivom Periferno u hrvatskom jeziku, književnosti i kulturi. Mjesto održavanja skupa bila je Poljska, Katowice, Centar za znanstvenu informaciju i sveučilišna knjižnica (CINIBA) te Sosnowiec, Filološki fakultet šleskog sveučilišta.

U jeziku, književnosti i kulturi periferno se ne vrednuje jednoznačno i ne ocjenjuje jednoscijeno u takvoj mjeri kao što je obično slučaj u društvenim, političkim i ekonomskim znanostima. Namjera skupa bila je zajednički istražiti široko shvaćenu perifernost u hrvatskom jeziku, kulturi i književnosti s posebnim osvrtom na pojave estetske, društvene, filozofske (ontološke, epistemološke, političke), psihološke i jezične naravi.

Plenarna izlaganja na otvorenju skupa održali su prof. dr. sc. emeritus Ivo Pranjković i prof. dr. sc. Lada Badurina, govoreći o temi Središnje i periferno u gramatici hrvatskoga jezika, te Krešimir Bagić izlažući o temi Lirska dikcija Severove publicistike. Naviknuti na koncizna, jedno-

stavna i uvijek filološkim pristupom široka izlaganja profesora Pranjkovića ovoga smo puta doznali o profesorovim uvidima o središnjem i perifernom u području gramatičkoga ustrojstva hrvatskoga jezika. U središtu njegova prikaza bile su gramatičke kategorije broja, vida i vrsta riječi. Pranjković je istaknuo kako je kod kategorije broja središnji suodnos između jednine i množine, a periferiju čine ostali načini izražavanja kvantitativnih relacija (broj kao vrsta riječi, zbirnost, tvarnost). Kod kategorije vida središte čini opreka nesvršenost – svršenost, a periferiju Aktionsart. Kod vrsta riječi središnje područje čine osnovne vrste riječi, a periferiju hibridni oblici i/ili vrste riječi (npr. glagolski pridjevi i prilozi, infinitiv, glagolske imenice, zamjениčki pridjevi i prilozi i sl.). Profesor Bagić, kao i uvijek duhovito i stilski ugodeno, izvijestio nas je o dvogodišnjoj rubrici Josipa Severa naslova "Što je vidio Josip Sever?" koja je potkraj 1974. i u toku 1975. u zagrebačkom kulturnom dvotjedniku Oko objavila 15 priloga. Prikazao je posebnost „autorske optike i iznenađujuće uvođenje

obilja diskurzivnih ekskluziviteta karakterističnih za lirski govor u novinskopublicistički kontekst“. Bagić se je bavio pitanjem što čini Severove izraze posebnima i „smislom graničnima“.

Tema skupa okupila je najrazličitija viđenja perifernoga u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi. Izlaganja su podijeljena u dvije radne sekcije: Književno-kulturna i Lingvistička sekcija. Sudionika je bilo odista puno, pa je rad u navedenim sekcijama sva tri dana trajanja skupa bio doista sadržajan, raznolik i nadahnjujuć. Prikazat ćemo ukratko tek nekoliko izlaganja jer bi bilo nemoguće, čak i ukratko, predstaviti osamdesetak znanstvenih viđenja perifernosti u kroatistici, koliko ih je bilo na skupu.

Tomislav Bogdan izlagao je o Marginalijama o perifernom – još o pjesmama ženskoga glasa u hrvatskoj renesansnoj ljubavnoj lirici. u Ranjininu zborniku prepoznate su nove, dosad neprimijećene pjesme sa ženskim lirskim subjektom, što potiče na formuliranje novih pretpostavki o složenu načinu na koji je taj poznati kodeks sastavljen. Autor je rekao nešto novo o poetici pjesama ženskoga glasa, o porijeklu te konvencije u dubrovačkih i dalmatinskih autora te o njezinoj recepciji. Zrinka Jelaska izlagala je o temi Boje na rubovima hrvatskoga jezika. U radu se raspravljalo o nazivima za boje koje se pojavljuju u hrvatskome jeziku i kulturi, od same opće riječi do najrazličitijih potkategorija. Josip Lasić i Magdalena Nigoević izvijestili su nas o Tvorbi etnika u govorima otoka Brača i Hvara. Suzana Marjanić govorila je o temi Labin ili nacrt prvoga futurističkoga podzemnoga grada na svijetu: izvedba undergrounda kao jedan od modusa otpora izolaciji/periferiji. Na primjeru istarskoga gradića Labina izložila je na koji način izolacija, tzv. periferija može biti i izraz

otpora u niši kulture. Ivan Marković izlagao je o temi Hrvatske stopljenice u 1980-ima (prvih 10 godina Ferala), odnosno kako su urednici i autori Feral Tribunea i danas su u svojim tekstovima, deset godina nakon gašenja tjednika, najplodniji tvorci stopljenica. Pavel Pilch govorio je o temi Crni Popaj Štefa Bartolića kao ostvarenje moralne periferije. Govoreći o Strip-junaku Crnom Popaju, čiji je autor Štef Bartolić, autor se trudio pronaći odgovore na pitanje „je li Crni Popaj persona non grata za svako pristojno društvo, ili samo upozorava na zlo koje je skriveno u svakom od nas. Je li njegova dekadentna i nihilistička brutalnost izraz poremećenja jednog jasnika, ili ukazuje na zarazu gubitka morala u cijelom društvu, samo na veoma upečatljiv i nasilan način?“. Ana Samardžić i Miroslav Radaković izlagali su o Semantičko-sintaktičkim osobinama perifernih glagola osjetilne percepcije u hrvatskom jeziku. Predmet rada predstavlja semantičko-sintaktički opis glagola osjetilne percepcije hrvatskoga jezika koji se nalaze na periferiji navedenog semantičkog polja glagola. Marijana Terić izlagala je o temi Periferni likovi i njihova funkcija u romanu U registraturi Ante Kovačića. Karolina Vrban Zrinski izlagala je o temi Suvremeno hrvatsko kazalište - od jasne poruke do estetike. Prozodijska je sredstva analizirala na dvadesetak suvremenih hrvatskih kazališnih predstava subjektivnom (slušna procjena stručnjaka) i objektivnom analizom (računalni program). Njena istraživanja pokazuju da se pod govornom jasnoćom podrazumijeva odgovarajuća glasnoća govora i intonacija rečenice, dobro logičko isticanje i dostatna artikulacija. Tvrtko Vuković u svome izlaganju Humanistika na periferiji: pogled s ruba na društvo znanja pokušao je prikazati proces devalvacije

humanističkih vrijednosti pokrenut na Zapadu unazad nekoliko desetljeća te postaviti pitanja na koji način takozvana društva znanja marginaliziraju humanistička znanja, ističući kako humanistika danas nastoji očuvati znanje, i to ono – filološko postajući tako „komunalna, politička i etička sila“. Mateo Žagar izlagao je o temi Jezik oglednog primjerka prijevoda glagoljskoga Novog testameta iz 1560. u kontekstu jezičnog uređivanja protestantskih izdanja u Urachu 1561. - 1565.

Na skupu sam sudjelovala izlažući o temi Lingvistički i geografski prostori u pjesništvu Delimira Rešickog. U radu sam popisanim te iz lingvističke i fonetske perspektive analiziranim izrazima iz semantičkoga polja „voda“ nastojala poduprijeti tezu o uvjetovanosti jezika životnim prostorom. Četirima analizama (leksičkom,

semantičkom, gramatičkom i fonostilističkom) potvrdila sam pretpostavku o mogućnosti uvođenja kategorije prostora te bitnosti umreženja geografije u interdisciplinarna istraživanja. Čitanje krajolika kao prvo ljudsko čitanje te krajolici kao prvi ljudski tekstovi otvaraju spoznaje o neprestanoj korespondenciji između krajolika i rukopisa te postaju izazov lingvističkoj analizi, posebice onoj koja je zaokupljena prostornim relacijama u jeziku.

Trećeg dana skupa imala sam čast predsjedavati na Filološkom fakultetu u Sosnowiecu. Vrlo lijepo poljsko gostoprimstvo te zahvalna znanstvena ekipa, sigurna sam, ponovit će se u nahodećim godinama.

Kornelija Pinter